

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ ТА СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

В статті досліджуються особливості стимулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери, в тому числі й сільського туризму, як важливої складової економічного розвитку країни в цілому та її регіонів, зокрема. Виокремлено головні принципи державного стимулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу.

Ключові слова: рекреаційно-туристична сфера, сільський туризм, державного стимулювання розвитку

ВСТУП

Формування росту матеріальної бази для створення умов стабільного економічного розвитку України на основі ринкових відносин потребує раціоналізації вирішення проблемних питань соціально-економічного життя, що диктується сучасними реаліями. Згідно загальноприйнятих принципів, які визначають ступінь розвиненості країни, ставиться завдання забезпечення високого рівня життя населення, підвищення суспільного добробуту, культурний розвиток та належний відпочинок.

Рекреаційно-туристичний комплекс виступає одним із головних стратегічних напрямів економічного розвитку для багатьох держав світу, а для України, з її багатим природно-ресурсним потенціалом, туристична галузь може стати імпульсом динамічного соціально-економічного розвитку. Науковці-дослідники наголошують на значне відставання по якості життя переважної більшості громадян нашої держави від рівня соціально-економічного життя значної кількості іноземних країн з меншими ресурсними можливостями, це засвідчують і статистичні показники за якими Україна не входить навіть у десятку найбільш розвинених.

Методологічним та прикладним аспектам розвитку рекреаційно-туристичної галузі присвятили наукові дослідження та публікації такі вчені-економісти: О. Бейдик, В. Васильєв, П. Горішевський, Л. Гринів, Ю. Зінько, В. Кравців, М. Лендел та інші. Однак подальшого дослідження потребують питання державної підтримки як рекреаційно-туристичної сфери, так і розвиток сільського зеленого туризму.

Мета статті: дослідження особливостей державного стимулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери, зокрема сільського туризму, враховуючи постійно зростаюче конкурентне середовище на туристичному ринку.

В процесі дослідження використовувалися діалектичні методи пізнання явищ і процесів, а також синтезу та експертні оцінки автора стосовно забезпечення державної підтримки туристичної сфери, зокрема сільського туризму.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зростання потреб людей вимагає від галузі відпочинку пошуків нових ідей та пропозицій, підвищення якості послуг, реалізації їх концептуальних особливостей, що зумовлює постійне вдосконалення і розвиток пропонованої конкурентноздатної продукції на жорсткому ринку послуг, який характеризується високою прибутковістю та інвестиційною рентабельністю.

Ідею соціально-економічного відродження сільських громад країни на базі туристичної індустрії можна вважати перспективною, зокрема розвиток окремих галузей туризму, в тому числі сільського зеленого туризму, за умови раціонального, науково обгрунтованого і достатньо вмотивованого в своїх цілях підходу.

Основним завданням усіх рівнів влади, якщо виходити із логічної і науково обгрунтованої позиції стосовно розвитку регіону є стимулювання і ефективне використання наявних рекреаційних ресурсів області, підвищення рівня міжгалузевого співробітництва, забезпечення прозорості, конкурентності та інноваційності процесу ринкових відносин у туристично-рекреаційній галузі, визначення перспектив її подальшого розвитку. Відповідно, поставлені завдання відкривають можливість реалізації комплексу заходів, які сприятимуть розв'язанню наявних соціально-економічних проблем, активізації підприємницької діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності, поліпшенню їхнього фінансового становища, збільшенню обсягів конкурентоспроможних туристично-оздоровчих послуг, здатних задовольнити потреби населення країни та іноземних громадян, забезпечення на цій основі динамічного розвитку окремих районів Закарпаття та області в цілому при дотриманні екологічної рівноваги і збереженні історико-культурної спадщини.

Головні принципи, якими необхідно керуватись органам державної влади при стимулюванні туристично-рекреаційного комплексу наступні:

- принцип визнання туристично-рекреаційної та курортної галузі однією з найбільш прибуткових галузей сучасної світової економіки, яка стимулює розвиток інших секторів економіки (транспорт, зв'язок, торгівля), сприяє утворенню нових робочих місць, збільшенню бази, що підлягає оподаткуванню, та надходжень у місцеві і державний бюджети;

- принцип інноваційності, як способу розробки та застосування новітніх механізмів урівноваження соціально-економічних потреб територіальних громад з оптимальним рівнем екологічно припустимого антропогенного навантаження на природний комплекс;

- принцип наукової обґрунтованості всіх передбачених програмою заходів, спрямованих на розбудову нових соціально-економічних відносин, техногенних та природоохоронних об'єктів;

- принцип конкурентності як способу визначення привабливості будь-якого з органів управління, суб'єктів підприємницької діяльності, науково-дослідних установ та громадських організацій щодо одержання від обласної державної адміністрації певного соціального замовлення, фінансової підтримки, концесій тощо;

- принцип паритетності та пропорційності при формуванні фінансового забезпечення, що передбачає доцільність залучення коштів обласного бюджету лише на реалізацію тих заходів обласної та місцевих програм, цільове фінансування яких передбачено у місцевих бюджетах;

- принцип прозорості, що має забезпечити постійне порозуміння з представниками всіх територіальних громад, що проживають на території області, з питань їхньої екологічної безпеки, соціально-економічного добробуту, фінансової легітимності, загальної доступності туристично-рекреаційних та курортних послуг.

На сьогоднішній день, туризм є інвестиційно виправданою галуззю економіки, що сприяє покращенню внутрішньої інфраструктури та удосконаленню сфери послуг а також покращенню справ на зовнішньоекономічному просторі міжнародних відносин. Раціонально організована туристична діяльність може принести дивіденди в декілька разів перевищуючі вкладені інвестиції, а якщо враховувати довготривалу перспективу, то взагалі може стати «золотою жилою» не тільки регіонального бюджету але і всієї країни, як для прикладу Лас-Вегас, що став туристичною меккою і приносить в Сполучених штатах мільйонні кошти прибутку щорічно.

Закарпатська область займає одне з провідних місць в країні за рекреаційно-туристичним потенціалом, що на даний час приносить близько 20% сумарного доходу в Україні від туристичної сфери. Зумовлено це наявністю природно-рекреаційних ресурсів, унікальних туристично-рекреаційних можливостей даного регіону, особливості зайнятості населення гірських районів (надлишок робочої сили, недостатнє забезпечення місцями прикладання праці тощо), формуванням позитивного іміджу регіону, підвищенням попиту на туристичний продукт тощо, що в подальшому сприятиме створенню спеціальних малих і середніх підприємств, а також активізації і стимулюванню роботи цілої мережі галузей господарського комплексу: будівництва, торгівлі, сільського господарства, виробництва товарів народного споживання, транспорту і зв'язку, формуванню сучасної кадрової політики в регіоні і поетапному виходу регіонального туристично-рекреаційного бізнесу як на загальнодержавний, так і на світовий рівень туристичних послуг. Тому логічно стверджувати про необхідність: стимулювання виникнення умов для стійкого розвитку туристично-рекреаційного сектору; забезпечення раціонального використання природних, культурних та рекреаційних ресурсів; модернізації і відновлення існуючих об'єктів туристичної сфери; забезпечення якісних показників та різновиду послуг що надаються в туристично-оздоровчих комплексах; покращення загального стану сільських районів шляхом стимулювання інвестування в соціальну та комунальну інфраструктуру використовуючи рекреаційний потенціал місцевостей; сприяння приватному сектору а зокрема малому та середньому туристично-рекреаційному бізнесу організаційно-правовими засобами регулювання; поглиблення міжнародного співробітництва у туристичній і курортній сфері; популяризація туристично-рекреаційного продукту шляхом системної і організованої соціальної рекламної кампанії на всіх інформаційних ресурсах особливо в Інтернет просторі; сприяння розвитку освітньої системи, яка в перспективі забезпечить висококваліфікованими кадрами туристичну сферу діяльності; гармонізація системи управління між загальнодержавними владними структурами і районними та місцевими осередками влади.

З метою позитивного впливу на розвиток туризму в регіоні слід виокремити ключові проблемні питання з метою їх ефективнішого вирішення. Отже, на даний час у системі туристично-рекреаційної галузі доцільно виділити наступні пункти:

- існуючий туристичний потенціал використовується не раціоналізовано і недостатньо ефективно;
- нерозвинена матеріально-технічна інфраструктура туристично-рекреаційної галузі, яка при тому ж перебуває у своєрідному застої морально застаріваючи;

- недостатньо ефективного впровадження спеціальної цільової політики уряду вираженої в управлінні туристичної галузі через законодавчу систему та слабку організаційну підтримку, яка спирається на дефіцитне бюджетування;

- перспективні види туризму в Україні з боку керівництва місцевих осередків влади отримують належну увагу тільки «на словах»;

- низька інформаційна підтримка туризму засобами масової інформації;
- потребує активізації міжнародне співробітництво в туристично-рекреаційній сфері.

Основними завданнями стосовно покращення стану туристично-рекреаційної сфери в області слід вважати:

1. Використання потенційних можливостей термальних і мінеральних вод в туристичних цілях.
2. Забезпечення державної підтримки у вигляді «податкових канікул» для представників малого та середнього туристичного бізнесу, які тільки починають свою діяльність або відчувають фінансову складність у веденні справ.
3. Розвиток активних видів відпочинку (пішохідний туризм, вело туризм, кінний туризм, пара- та дельтапланеризм, спелеотуризм) з метою розширення асортименту відпочинкової пропозиції на ринку туристичних послуг.
4. Розбудову та удосконалення туристичної інфраструктури шляхом стимулювання кооперації між підприємствами та місцевими органами самоврядування.
5. Удосконалення бази інформативних мереж та центрів з метою популяризації національного туристичного продукту.
6. Комплексну організацію рекламної діяльності з метою розповсюдження інформації про туристичну пропозицію Закарпатської області як в країні так і за її межами.

Вагомим засобом стимулювання туристично-рекреаційної галузі є інвестиції. Саме тому, головним завданням з метою покращення та модернізації наявної матеріально-технічної бази туристично-рекреаційних суб'єктів, є залучення коштів у інвестиційні проекти на розвиток туристичної сфери в першу чергу вітчизняних а також іноземних інвестицій.

Нестандартним інвестиційним внеском країни може стати формування спеціальних економічних зон на території функціонування проектів сільського туризму, оскільки цей крок безперечно покращить умови ведення бізнесу для малих та середніх підприємств даної галузі і збільшить дохід у державну казну в перспективі, безперечно за умови розробки концепції розвитку, що базується на основному принципі — покращити, допомогти і не заважати. Часто від прийняття законодавчих актів відбувається протилежно очікуваний результат для населення і унеможливує ведення бізнесу з чого можна зробити висновок про наукову некомпетентність електоральних органів у галузях економіки або ж навпаки, їх незацікавленість у стабільності малого та середнього бізнесу країни.

Інновації у різних видах економічної діяльності є рушієм розвитку в конкурентному середовищі, і зокрема в туристично-рекреаційній галузі — стимуляторами покращення всіх якісних характеристик туристичних послуг.

Інноваційна активність туристичної організації залежить від розвитку інноваційного підприємництва, подолання опору нововведенням. Тому, для підтримки інноваційної діяльності в сфері туризму необхідно сформувати інноваційну інфраструктуру: галузі економіки, сфери послуг, що становлять комплекс інноваційних, інформаційних, консультаційних, освітніх, та інших центрів, інвестиційних, венчурних бірж, які здатні супроводжувати всі етапи інноваційної діяльності.

Важливим питанням у стимулюванні туристичного бізнесу є пільгове мікrokредитування розвитку сільського туризму. Така підтримка розвитку сільського зеленого туризму, зокрема в гірських селах України, сприятиме реалізації стратегічного завдання — залучення більшості населення та переважної орієнтації місцевого аграрного виробництва на обслуговування потреб туризму, відродження традиційної культури ремесел [1].

Нова стратегія реформування і розвитку туризму Карпатського регіону повинна базуватися на принципово нових наукових методах, а саме [2]:

- відмова від концепцій і практичних рекомендацій, що базувались на вихідних умовах – невичерпністю природних ресурсів і необмеженістю до їх самовідтворення;
- Карпатський регіон розглядається як цілісний рекреаційно-туристичний об'єкт без поділу на адміністративні утворення;
- в центрі моделі поставлено людину, інтереси і проблеми місцевого населення (соціально орієнтована рекреація);
- пропозиція нових моделей організації рекреаційної діяльності в регіоні;
- запозичення досвіду зарубіжних країн з ефективної організації рекреаційної діяльності з подібними природно-ландшафтними умовами;
- досягнення якісно нового фінансово-економічного механізму регулювання розвитку рекреаційної індустрії регіону, що базується на диференціальній податковій політиці, стимулюванні підприємницької діяльності в рекреаційній сфері, створення досконаlih форм інвестиційної і кредитної політики;
- створення науково-реабілітаційних центрів для оздоровлення населення.

Одним із важливих аспектів, на які варто звертати увагу є розробка та апробація програм розвитку осередків уже наявних джерел зеленого туризму в Закарпатській області. Екологічне відновлення ландшафтів повинно стати основою в організації не тільки природоохоронних проектів а й туристично-рекреаційних бізнес проектів, які мають включати методи максимально можливого збереження природи і навколишнього природного середовища. Особливої уваги потребує дотримання принципу недоторканості

природно-заповідних зон території області та забезпечення обмеження впливу людської діяльності на довкілля, в процесі реалізації пропозицій туристично-рекреаційного продукту.

Можна також погодитися з рекомендаціями «World Trade Organization», що наполегливо рекомендує урядам розробляти загальні далекоглядні стратегії, законодавчі акти, постанови та інші урядові заходи для досягнення цілей сталого розвитку [3]. На загальнодержавному, регіональному та місцевому адміністративних рівнях потрібно пам'ятати, що підтримка сільського земельного туризму – це підтримка сільського населення і сільського господарства в цілому.

ВИСНОВКИ

Нині в умовах соціально-економічного пожвавлення розвитку економіки України та її регіонів, зокрема Закарпатської області та зростанням ролі місцевих ресурсів у реалізації стратегії сталого розвитку важливого значення набуває туристично-рекреаційна сфера. Саме вона володіє потужним соціально-економічним, природнокліматичним потенціалом та мультиплікативним ефектом, який позитивно поширюється на інші види економічної діяльності регіону. Важливим, при цьому, є державна підтримка досліджуваної сфери з метою виявлення перспективних стратегічних напрямів розвитку рекреації та туризму в Закарпатті, оскільки даний регіон має всі передумови для інтенсивного розвитку як внутрішнього, так і іноземного туризму: особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного, туристично-рекреаційного та людського потенціалів.

При цьому, розгалужена транспортна мережа і особливості геостратегічного розташування, сприятливі природнокліматичні умови, велика кількість історичних пам'яток, наявність бальнеологічних ресурсів створюють в сукупності перспективні умови для розвитку рентабельних для інвестування галузей туризму практично всіх видів.

Потребує активізації і розвиток сільського зеленого туризму, оскільки в сучасних економіко-демографічних умовах лише цей вид туризму здатний реально допомогти малим поселенням України вижити, адже саме малі села своєю специфічністю притягують відвідувачів – туристів і рекреантів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лендел М.А., Студеняк П.Ю. «Регіон в системі прикордонного співробітництва». Монографія. – Ужгород: Карпати, 2009. – 472 с.
2. Лужанська Т. Ю., Махлинець С. С., Тебляшкіна Л. І. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи: Навчальний посібник./ За редакцією д. г. н., професора Волошина І. М. - К.: Кондор, 2008. — 385 с.
3. Goeldner Charles R., Ritchie J.R.Brent. Tourism: Principles, Practices, Philosophies. – 9th ed. – N.-Y.: John Wiley & Sons, Inc, 2002. – 624 p.

Одержано 05.03.2013р.

© **Волошенко Сергій Сергійович**, здобувач кафедри економіки підприємства, менеджменту і логістики, ДВНЗ "Ужгородський національний університет"